

10. Керимов Д. А. Философские проблемы права / Д. А. Керимов. – М. : Мысль, 1972. – 470 с.
11. Грошевий Ю. Проблеми реформування кримінального судочинства / Ю. Грошевий // Право України. – 2009. – № 2. – С. 4–10.

Надійшла до редколегії 07.12.2009

Анотації

Досліджено завдання кримінального судочинства з точки зору їх взаємозв'язку зі структурою кримінально-процесуальної діяльності. Вказано на можливість виділення загальних завдань кримінального судочинства, завдань стадії та завдань окремої процесуальної дії. Звернуто увагу на те, що сукупність цих завдань відіграє роль чинника, який впливає на організацію та здійснення кримінально-процесуальної діяльності дізнавача та слідчого.

Исследованы задачи уголовного судопроизводства с точки зрения их взаимосвязи со структурой криминально-процессуальной деятельности. Указана возможность выделения общих задач уголовного судопроизводства, задач стадии и задач отдельного процессуального действия. Обращено внимание на то, что совокупность этих задач играет роль фактора, который влияет на организацию и осуществление криминально-процессуальной деятельности дознавателя и следователя.

The tasks of criminal judicial system from the viewpoint of their correlation with criminal procedural activity structure are researched. An opportunity to separate general tasks in criminal judicial system, tasks of the stage and tasks of separate procedural action is pointed out. Attention is paid to the scope of these tasks and that it plays the role of the factor which influences on organization and conducting investigator's criminal procedural activity.

УДК 343.9

О. В. ПЧЕЛІНА,

ад'юнкт

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ, ЩО СПРИЯЮТЬ УЧИНЕННЮ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Будь-який злочин завжди породжує певні явища та процеси, які прийнято називати причинами та умовами, що сприяли вчиненню злочину (криміногенні фактори). Тому під час досудового розслідування його суб'єкти згідно з вимогами статей 23 та 23¹ КПК України зобов'язані виявляти причини та умови, що сприяли вчиненню злочину, і вживати заходів для їх усунення з метою запобігання вчиненню аналогічних та інших злочинів.

Поняття причин та умов, що сприяють учиненню злочинів, їх значення та місце в методиці розслідування, характеристика причин та умов економічних злочинів були предметом дослідження у працях А. Р. Белкіна, С. В. Великанова, А. Ф. Волобуєва, В. А. Журавля, В. Н. Кудрявцева, М. С. Строговича, Н. М. Ярмиш та інших авторів. Але, незважаючи на ряд сформульованих принципово важливих положень у працях названих вчених, залишається ряд не вирішених або дискусійних питань. Зокрема відсутня однозначна позиція стосовно доцільності відмежування понять «причина» та «умова злочину», а також стосовно необхідності їх включення до складу предмета доказування. Визначення причин та умов, що сприяють учиненню економічних

злочинів, на основі аналізу наукових праць вчених та матеріалів кримінальних справ і є **метою** даної статті.

У ст. 64 КПК України не згадується про причини та умови, що сприяли вчиненню злочину, як про обставину, що підлягає встановленню. Це є, на наш погляд, прогалиною законодавства, але вона заповнюється ст. 23 КПК України, яка зобов'язує орган дізнання, слідства і суд встановлювати названі обставини у кожній кримінальній справі. У проекті Кримінально-процесуального кодексу України № 1233 від 13 грудня 2007 р. запропонована стаття під назвою «Предмет доказування в кримінальній справі», яка передбачає виявлення причин та умов, що сприяють учиненню злочину [1]. На нашу думку, без встановлення криміногенних факторів неможливо встановити об'єктивну істину, а це є першочерговим завданням кримінального судочинства. Окрім того, встановлення зазначених обставин сприяє запобігання вчиненню подібних злочинів у майбутньому, що також входить до зобов'язань правоохоронних органів, зокрема, органів внутрішніх справ. Профілактична діяльність слідчого у кримінальних справах про економічні злочини є досить

специфічною діяльністю, обумовленою механізмом учинення злочинів даної категорії [2].

У теорії кримінально-процесуального права дискусійним залишається питання про можливість та доцільність включення виявлення криміногенних факторів до предмета доказування. Окремі процесуалісти заперечують таку можливість, наводячи свої обґрунтування. Так, М. С. Строгович зауважував, що, поперше, не в усіх справах слідчим та судом ці обставини можуть бути з'ясовані в усіх деталях, і робота з подальшого їх з'ясування може тривати у відповідних господарських, адміністративних та інших організаціях на основі повідомлення слідчого, прокурора та суду; по-друге, ці обставини не включаються до головного факту, оскільки всі його елементи повинні увійти у зміст обвинувального висновку та вироку, тоді як щодо обставин, які сприяли вчиненню злочину, слідчий виносить подання, а суд – окрему ухвалу [3, с. 368].

У ході проведеного опитування серед 75 слідчих органів внутрішніх справ та прокуратури, оперативних працівників ДСБЕЗ та УБОЗ, які мають досвід розкриття і розслідування економічних злочинів, в Закарпатській, Сумській областях та Автономній Республіці Крим на необхідність встановлення причин та умов, що сприяють учиненню злочину, в кожній кримінальній справі вказало 70 респондентів (93,3 %), а не погодились із такою необхідністю 5 респондентів (6,7 %).

Ми вважаємо, що встановлення причин та умов, які сприяють учиненню злочинів, забезпечує ефективне розслідування кримінальних справ та попередження вчинення злочинів у майбутньому. Тому вважаємо за необхідне включити детермінуючі фактори до переліку обставин, що підлягають доказуванню у кримінальній справі.

У теорії кримінально-процесуального права та криміналістики тривають жваві дискусії стосовно доцільності розмежування понять «причина» та «умова». Зокрема, А. Р. Белкін стверджував, що під час досудового розслідування причини розслідування, як правило, встановити не вдається, крім того, таке завдання нерідко слідчим і не ставиться. Не дуже чіткий зміст має й термін «умови». Тому вчений підтримує позицію, згідно з якою слід говорити не про доказування причин та умов, що сприяють учиненню злочину, а про доказування обставин, що сприяють учиненню (та приховуванню) злочину [4, с. 23]. З таким твердженням не можна погодитися, адже причини й умови – це різні поняття. Причини – це

ті внутрішні (суб'єктивні) фактори стосовно особи злочинця, що породжують у неї злочинну мотивацію, тобто її психологічні якості, в той час як умови – це зовнішні щодо особистості злочинця обставини, що сприяють учиненню злочину, створюючи сприятливу для цього обстановку.

Причини конкретного злочину – це явища та процеси, що породили антигромадські погляди даної особи та викликали її злочинні дії чи бездіяльність [6, с. 36]. Антигромадські погляди (установка) перед своїм виявленням у конкретному злочині, як правило, протягом досить тривалого за часом періоду формуються у свідомості особи. Джерелом формування конкретної антигромадської установки є фактори біологічного (успадковані психофізіологічні особливості особи, її темперамент тощо) та соціального (конкретні обставини життя та виховання особи) характеру, під впливом яких у неї з'являються егоїстичні погляди, індивідуалістичні звички та навички.

Згідно з матеріалами 111 кримінальних справ про економічні злочини, джерелами отримання інформації про особистість обвинуваченого, яка містить у собі відомості про ті внутрішні чинники, які спричинили вчинення злочинів зазначеної категорії, є допит свідків-підлеглих обвинуваченого – у 42 випадках (37,8 %), допит свідків-керівників обвинуваченого – 32 (28,8 %), допит свідків-родичів обвинуваченого – 36 (32,4 %), допит свідків-працівників банку, іншого підприємства чи органу державної влади – 6 (5,4 %), допит потерпілого – 2 (1,8 %), характеристика з місця роботи, проживання – 99 (89,2 %), обшук – 13 (11,7 %) тощо.

Ми вважаємо принципово важливим положення стосовно нерозривного зв'язку причин економічних злочинів із психологічними та соціальними властивостями осіб, які займаються господарською (підприємницькою) діяльністю. Такі властивості формує психологічна атмосфера в господарському середовищі, а саме конкуренція, прагнення влади та збагачення. До основних властивостей, що спонукають зазначених осіб до вчинення економічних злочинів відносять [2, с. 345–348]: 1) прогресуючі матеріальні потреби, прагнення бути заможною людиною, яка має гроші не тільки для задоволення повсякденних потреб, але і для створення певного «іміджу» – належності до вищих кіл суспільства; 2) переконаність у тому, що гроші – це найвища цінність у житті, та постійна потреба «робити гроші» стає основною, а іноді – єдиною метою;

3) правовий і моральний нігілізм, тобто зневажання законів і норм моралі та прагнення досягти поставленої мети будь-якими, в тому числі й незаконними, а іноді й відверто злочинними методами; 4) нехтування як інтересами суспільства в цілому, так і окремих людей, зневажання людей, які стоять нижче за своїми фінансовими можливостями; 5) схильність до ризику в підприємницькій діяльності та в житті взагалі, яка переростає в авантюризм (неврахування під час прийняття рішень явно існуючих небезпечних обставин); 6) динамічність поведінки залежно від життєвих обставин (можливість їх зміни на прямо протилежні).

Ми погоджуємося із зазначеними положеннями, проте вважаємо за доцільне уточнити деякі з них, а саме: матеріальні потреби особи пояснюються зростанням майнового розшарування населення, погіршенням криміногенної обстановки в умовах кризових явищ в економіці, спадом виробництва, розладом колишніх виробничих відносин тощо. Таке соціальне становище породжує в особи єдине прагнення – збагатитися, заробити якомога більшу суму грошей. При цьому мета виправдовує методи, які нерідко виходять за рамки закону. Вказане положення ускладнюється й зростанням серед населення нігілістичного настрою як у сфері права, так і в сфері моральності. Відбувається переоцінка цінностей у духовній сфері, внаслідок якої егоїзм, уседозволеність, недбалість стають нормою життя, а кримінально-правова заборона стає дедалі менш дієвим та стримуючим фактором на шляху вчинення злочинів.

На нашу думку психологічні та соціальні властивості осіб, які вчиняють економічні злочини, перебувають у нерозривному зв'язку із менталітетом, тобто сукупністю психічних, інтелектуальних, ідеологічних, релігійних, естетичних та інших особливостей мислення як народу України в цілому, так і тієї соціальної групи, яка займається підприємницькою (господарською) діяльністю. Менталітет формується в умовах історичного, соціального та правового розвитку держави. Зокрема, для України характерне багатовікове протистояння заможних та бідних людей, заздрість до здобутків іншого, змагальність з усіма, яка виражається в прагненні бути кращим в усьому – за зовнішнім виглядом, матеріальним та соціальним становищем тощо. Тобто першопричиною злочину, зокрема економічного, є ментальність особи, яка під впливом певних зовнішніх факторів (умов), породжує інші вищепераховані психологічні та соціальні

властивості, які є безпосередніми причинами конкретного злочину.

Формування рис особистості підприємця, схильного до вчинення економічних злочинів, відбувається під впливом, по-перше, біологічного фактора (успадкування темпераменту та інших психофізіологічних особливостей); по-друге, фактора соціального (самого характеру підприємницької діяльності, конкретних соціально-економічних умов). Саме негативні риси особистості підприємця лежать в основі мотивації злочинної поведінки. Мотив – це сформоване під впливом соціального середовища і життєвого досвіду особи спонукання до певних дій, яке і є безпосередньою причиною злочинної діяльності [2, с. 348].

У ході вивчення матеріалів кримінальних справ про економічні злочини встановлено, що причинами вчинення злочинів зазначеної категорії найчастіше є: корисливість, жадібність, прагнення до комфортного життя, негативне чи зневажливе ставлення до закону, зневажливе ставлення до інтересів інших людей.

Умови, на відміну від причини, самі по собі не мають генетичної властивості, не здатні до породження, а служать тільки його фоновими обставинами, що сприяють або, навпаки, перешкоджають процесу продукування причинного наслідку [5, с. 8–18]. Тобто умова – це відносно пасивний фактор, який тільки сприятливо впливає на розвиток причинного зв'язку, але безпосередньо не породжує наслідку злочину [2, с. 341].

Умови, що сприяють учиненню злочину (пасивні фактори), утворюють його навколишню обстановку. У кримінології умови прийнято поділяти на суб'єктивні та об'єктивні [8, с. 126]. Суб'єктивні умови – це негативні психологічні та моральні якості людей, що оточують злочинця, і своєю поведінкою сприяють учиненню ним протиправних дій. До суб'єктивних умов учинення економічних злочинів відносять [2, с. 349–354]: 1) віру певної частини населення в те, що в умовах ринкових відносин можна збагатитися швидко і, головне, не докладаючи великих зусиль; 2) довірливість людей до реклами, особливо коли вона проводиться з широким використанням різноманітних засобів на значній території (преси, телебачення, рекламних написів на спеціальних щитах і будівлях); 3) схильність деяких підприємців у гонитві за високим прибутком до занадто ризикованих господарчих операцій; 4) недостатньо ретельну перевірку кандидатур при найманні на роботу, пов'язану з великими матеріальними цінностями,

грошима, виконанням особливо важливих функцій; 5) недоліки в організації служби економічної безпеки підприємств і банків; 6) недоліки в діяльності контролюючих і правоохоронних органів, які своєчасно не виявляють або не реагують на правопорушення в підприємницькій діяльності; 7) корумпованість державного апарату управління.

Ми погоджуємося із зазначеними суб'єктивними умовами економічних злочинів, однак вважаємо за доцільне уточнити пункти 1 та 2. Зокрема як приклад довірливості населення до швидкого та легкого збагачення можна навести справу про шахрайство за участю фінансової групи King's Capital, працівники якої обіцяли клієнтам заробляти 36 % річних, тобто 3 % в місяць прибутку за умови внесення мінімальної суми «вступу» в розмірі 500 дол. США. При цьому згідно з «обіцянками» вклад із капіталізацією відсотків приносить усі 42 % річних. На такі «заманливі» обіцянки відгукнулося приблизно 2 тисячі осіб, яким за попередніми оцінками нанесено матеріальних збитків у розмірі 150–180 млн дол. США [9]. Стосовно довірливості людей до реклами, слід згадати про випадки розміщення недобросовісної реклами. Як приклад наведемо випадок розміщення реклами фінансовою групою King's Capital про можливість отримання 36 % річних прибутку в разі внесення коштів на її рахунок у друкованих засобах масової інформації. Така реклама порушувала вимоги ч. 2 ст. 24 Закону України «Про рекламу», а саме щодо заборони повідомляти розміри очікуваних дивідендів, а також інформацію про майбутні прибутки, крім фактично виплачених за підсумками не менш як одного року [10].

Усунення суб'єктивних умов, що сприяли вчиненню злочину, за конкретною кримінальною справою має два напрямки [2, с. 343–344]. По-перше, для цього потрібно притягти до відповідальності всіх осіб, які тим чи іншим чином сприяли вчиненню злочину. Так, з метою притягнення до кримінальної відповідальності стосовно всіх співучасників злочину слід порушити кримінальну справу, а стосовно осіб, у діяннях яких є ознаки дисциплінарного чи адміністративного правопорушення або які повинні бути притягнені до матеріальної (цивільної) відповідальності, слід винести подання з порушенням питання про притягнення цих осіб відповідно до дисциплінарної, адміністративної чи матеріальної відповідальності. По-друге, усунення суб'єктивних сприятливих для конкретного злочину умов полягає в проведенні роз'яснювальної та виховної роботи

серед населення або певних соціальних груп за матеріалами кримінальної справи, що розслідується.

Об'єктивними умовами злочинності прийнято вважати соціальні суперечності, які безпосередньо не залежать від свідомості та волі населення. До таких умов відносять [2, с. 354–355; 7, с. 180–186]: 1) повільність і суперечливість соціально-економічних реформ на шляху переходу до ринкової економіки, відсутність чіткої концепції (програми) таких реформ; 2) загальноекономічну та фінансову кризу, яка продовжує поглиблюватися; 3) масове зuboжіння населення (більшість його перебуває на межі й за межею бідності, в Україні не сформувався середній клас); 4) недосконалість законодавства, що регулює фінансово-господарські відносини (часті зміни в законодавстві, непомірний податковий тиск на підприємця); 5) відсутність ефективної системи державного контролю за діяльністю комерційних структур; 6) ослаблення авторитету влади та ефективності державного управління, що, у свою чергу, породжує байдужість значної частини населення до правопорядку; 7) наявність тіньової економіки, співвідносної за своїми матеріальними та фінансовими ресурсами з економікою легальною (що утворює живильне середовище для організованої злочинності).

Ми погоджуємося з указаними положеннями, проте вважаємо за доцільне доповнити їх наступним: до об'єктивних умов, що сприяють учиненню економічних злочинів, слід віднести невідповідність правоохоронних органів до активної протидії злочинцям, які здійснюють злочини в господарській сфері, зниження ролі профілактично-попереджувальних заходів. Працівники правоохоронних органів, нерідко через відсутність професіоналізму та позитивного досвіду в організації розкриття та розслідування злочинів, недооцінюють професіоналізм злочинців та консолідацію їх злочинної діяльності. Профілактичні заходи вживаються досить рідко та неефективно й часто мають формальний характер.

Згідно з матеріалами кримінальних справ про економічні злочини специфічними умовами, які сприяли вчиненню злочину, є: відсутність належного контролю з боку державних органів – у 61 випадку (55 %), віктимна (необачна) поведінка потерпілих – 12 (10,8 %), недоліки в організації служби економічної безпеки підприємств і банків – 42 (37,8 %), недостатньо ретельна перевірка кандидатур при найманні на роботу – 46 (41,4 %), недоліки нормативного регулювання підприємницької

діяльності даного виду – 7 (6,3 %), неналежне виконання службовими особами своїх обов'язків – 1 (0,9 %), недостовірне відображення відомостей у документації фінансової звітності, неналежне оформлення договірних відносин – 1 (0,9 %).

На такі ж умови, що сприяли вчиненню економічних злочинів, вказали й респонденти під час проведеного анкетування, а саме: на недоліки нормативного регулювання підприємницької діяльності даного виду вказав 31 респондент (41,3 %), відсутність належного контролю з боку державних органів – 67 (89,3 %), віктимну (необачну) поведінку потерпілих – 21 (28 %), недостатньо ретельну перевірку кандидатур при найманні на роботу – 19 (25,3 %), недоліки в організації служби економічної безпеки підприємств і банків – 30 (40 %), корумпованість – 9 (12 %).

Встановлення об'єктивних умов, що сприяли вчиненню злочину, потребує певної аналітичної роботи на основі узагальнення значної кількості кримінальних справ певної категорії, а усунення – кардинальних економічних, політичних та соціальних заходів [2, с. 344].

Умови, що сприяли вчиненню злочину, як правило, можуть бути розкриті під час аналізу об'єктивної сторони злочину. Часто вони перебувають у безпосередньому зв'язку з обстановкою вчинення злочину, обумовлюючи спосіб злочинного посягання. Зокрема, економічні злочини, як відомо, являють собою злочинну технологію збагачення, тобто комплекс (сукупність) злочинів, серед яких виділяють основні та підпорядковані. У такому ланцюзі часто підпорядкований злочин є умовою, способом учинення основного злочину. Тому спосіб учинення злочину нерідко становить ключ для виявлення тих обставин, які в даному випадку полегшили реалізацію злочинного наміру.

Діяльність із встановлення умов злочину, як і його причин, полягає в аналізі наявної (вихідної) інформації про злочинне діяння, виборі та плануванні ходу проведення як процесуальних, так і непроцесуальних заходів. Під час ознайомлення з матеріалами архівних кримінальних справ про економічні злочини було встановлено, що криміногенні фактори найчастіше виявляються в ході проведення таких слідчих дій, як допит, обшук та виїмка документів, призначення експертиз тощо.

Відповідно до ст. 23¹ КПК України особа, яка провадить розслідування кримінальної справи, встановивши причини та умови, що

сприяли вчиненню злочину, у тому числі й економічного, вносить подання до відповідного органу. Зокрема, під час вивчення матеріалів кримінальних справ про економічні злочини у 105 випадках (94,6 %) серед заходів, ужитих слідчим для усунення причин і умов, було направлено подання, і тільки у 6 випадках (5,4 %) – заходи не вживалися. Згідно результатів проведеного нами опитування 72 респонденти (96 %) в усіх кримінальних справах про економічні злочини вносять подання відповідно до ст. 23¹ КПК України, а 2 респонденти (2,7 %) не завжди вносять подання. Найчастіше подання направляють директорів підприємства, установи та організації – 63 респонденти (84 %), керівників Державної податкової служби – 45 (60 %), керівників Фонду держмайна – 1 (1,3 %), керівників Контрольно-ревізійного управління – 1 (1,3 %), керівників контролюючого органу – 1 (1,3 %), прокурорів – 1 (1,3 %), правоохоронним органам – 1 (1,3 %), органам влади – 1 (1,3 %).

Подання, що містять опис причин та умов учинення економічних злочинів, згідно з вимогами статті 23¹ КПК України, нерідко мають окремі недоліки й помилки. Одним із найбільш суттєвих недоліків є те, що в багатьох випадках слідчі ототожнюють причину конкретного злочину з умовами, що сприяли його вчиненню. Ми погоджуємося з думкою В. А. Журавля та А. Ф. Волобуєва стосовно доцільності внесення змін до статті 23¹ КПК, згідно з якими в поданні повинно міститися рішення слідчого (органу дізнання), пов'язане з виявленням і вжиттям заходів щодо усунення лише умов, які сприяли вчиненню злочину. Це дозволить слідчому (органу дізнання) якомога більше уваги приділяти саме виокремленню умов, що сприяли вчиненню злочину, забезпечити їх більш чітке визначення та конкретизувати заходи щодо їх усунення. Що ж стосується причин, то їх треба викладати в обвинувальному висновку [11, с. 138].

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що без встановлення криміногенних факторів неможливо встановити об'єктивну істину в конкретній кримінальній справі у тому обсязі, який встановлено законом. Тому детермінуючі фактори потрібно включити до переліку обставин, що підлягають доказуванню: 1) негативні риси, антигромадські установки особи (причини конкретного злочину); 2) фактори, що сприяли злочинній поведінці особи (умови).

Література

1. Проект Кримінально-процесуального кодексу України № 1233 від 13 груд. 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.
2. Криміналістична профілактика економічних злочинів : [наук.-практ. посіб. / С. В. Великанов, А. Ф. Волобуєв, В. А. Журавель та ін.] ; за ред. В. А. Журавля. – Х. : Харків юридичний, 2006. – 236 с.
3. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса : в 3 т. Т. 1. Основные положения науки советского уголовного процесса / М. С. Строгович. – М. : Наука, 1968. – 470 с.
4. Белкин А. Р. Теория доказывания : [науч.-метод. пособие] / А. Р. Белкин. – М. : Норма, 1999. – 429 с.
5. Ярмыш Н. М. Соотношение категорий «причина» и «условие» как проблема уголовного права и философии / Н. М. Ярмыш // Вісник Луганської Академії внутрішніх справ МВС України імені 10-річчя незалежності України. – 2003. – Вип. 3. – С. 8–18.
6. Тарарухин С. А. Преступное поведение. Социальные и психологические черты / С. А. Тарарухин. – М. : Юрид. лит., 1974. – 224 с.
7. Кисельова С. С. Причины та умови, що сприяють вчиненню злочинів у сфері обігу цінних паперів, та заходи їх запобігання / С. С. Кисельова // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. праць. – 2006. – Вип. 11. – С. 180–186.
8. Кудрявцев В. Н. Причины правонарушений / В. Н. Кудрявцев. – М. : Наука, 1976. – 287.
9. Дело «King's Capital». Украинцы потеряли около \$ 150–180 млн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.liga.net/news/print-N0866047.html>.
10. Про рекламу : закон України № 270/96-ВР від 3 лип. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 39. – Ст. 181.
11. Журавель В. А. Слідча профілактика економічних злочинів (із практики застосування ст.ст. 23 і 23¹ КПК України) / В. А. Журавель, А. Ф. Волобуєв // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. праць. – 2006. – Вип. 11. – С. 137–143.

Надійшла до редколегії 16.12.2009

Анотації

Розглянуто поняття причин та умов, що сприяють учиненню злочину, із зазначенням ролі їх встановлення для процесу розслідування кримінальної справи. Вказано на необхідність включення криміногенних факторів до предмета доказування. З'ясовано причини та умови, що сприяють вчиненню економічних злочинів.

Рассмотрено понятие причин и условий, способствующих совершению преступления, с указанием роли их установления для процесса расследования уголовного дела. Указана необходимость включения криміногенных факторов к предмету доказывания. Рассмотрены причины и условия, способствующие совершению экономических преступлений.

The notion of reasons and conditions assisting committing of crimes with establishment of their role for the process of criminal case investigation is researched. Necessity of including criminogenic factors to the subject of proof is pointed out. Reasons and conditions assisting committing of economical crimes are researched.

УДК 343.985(477)

Б. А. БУРБЕЛО,

*викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів слідства та дізнання
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ВСТАНОВЛЕННЯ І ПРЕВЕНЦІЯ СИМУЛЯЦІЇ ОБВИНУВАЧЕНИМ ЯК СПОСОБИ ПРОТИДІЇ ЗДІЙСНЕННЮ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

У юридичній практиці нерідко виникають питання, пов'язані зі станом здоров'я, а також психічними порушеннями у підозрюваних, обвинувачених. У ряді випадків психічно хворі й особи з психічними відхиленнями вчиняють суспільно небезпечні діяння, що за своїм характером підпадають під ознаки діянь, передбачених різними статтями Кримінального кодексу (далі – КК) України. Це накладає особливу відповідальність на правоохоронні органи

щодо виявлення причин, які сприяють учиненню такими особами суспільно небезпечних діянь, та запобігання їм.

Аналіз літератури свідчить, що проблема протидії розслідуванню з початку ХІХ ст. привертає до себе увагу багатьох учених-криміналістів (Г. Гросс) та поліцейських лікарів. Особливої популярності ця проблема набула у ХХ ст. (А. І. Шибков, М. І. Авдєєв, А. М. Гамбург, І. Ф. Огарков та ін.).